

การประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ Self-Employment of Social Science Graduates

เพ็ญแข แสงแก้ว^{*}

Penkhae Saengkaew^{*}

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มของการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ ศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะทั่วไปและคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ที่ประกอบอาชีพส่วนตัวและอาชีพอื่น ศึกษาสถานภาพการประกอบอาชีพของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจำแนกบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอาชีพส่วนตัวและกลุ่มอาชีพอื่น ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

อัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ในอดีตช่วงปี พ.ศ. 2522-2539 อยู่ในระดับที่ต่ำมาก (ร้อยละ 3.4-7.92 เท่านั้น) และจากการพยากรณ์คาดว่า อัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ ปี 2540 ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 1.90 เท่านั้น

จากการสำรวจพบว่า การประกอบอาชีพของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะทางประชากร และภูมิหลังทางครอบครัวได้แก่ เขตที่อยู่อาศัย อายุ สถานภาพสมรส การศึกษาของมารดา และสัดส่วนของจำนวนพี่น้องที่ประกอบอาชีพส่วนตัว นอกจากนี้ยังพบว่า คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการโดยรวมของบัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัวไม่ได้สูงกว่าบัณฑิตที่ประกอบอาชีพอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัวส่วนใหญ่เข้าสู่อาชีพนี้เพราะต้องช่วยกิจการของครอบครัว โดยนำความรู้ที่เรียนมาประยุกต์ใช้กับงานได้ไม่มากนัก และจากผลการวิเคราะห์จำแนกประเภท พบว่า ตัวแปรทั้ง 14 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ การเป็นบุตรคนแรก เกรดเฉลี่ย การมีเชื้อชาติจีน การประกอบอาชีพส่วนตัวของบิดา การประกอบอาชีพส่วนตัวของพี่น้อง การศึกษาโดยเฉลี่ยของบิดา-มารดา การศึกษาโดยเฉลี่ยของพี่น้อง การเปลี่ยนอาชีพ เป้าหมายในการประกอบอาชีพ ความชอบอาชีพส่วนตัว และความพร้อมในด้านเงินทุน สามารถจำแนกบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ออกเป็น 2 กลุ่มอาชีพดังกล่าว ได้ถูกต้องร้อยละ 87.8

การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อเสนอแนะว่า ควรสร้างหรือปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้บัณฑิตได้มีพื้นฐานความรู้และทักษะที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพส่วนตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้รัฐและเอกชนควรร่วมมือกันในการจัดฝึกอบรมเพื่อเป็นการเตรียมบัณฑิตเข้าสู่อาชีพส่วนตัวด้วยความมั่นใจมากขึ้น และรัฐควรจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อให้บัณฑิตกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำไปก่อตั้งกิจการได้ด้วยตนเอง

Abstract

The objectives of self-employment of social science graduates were to study the future trend of self employment of social science graduates, and to compare general characteristics, entrepreneurial traits, the career status of the self-employed social science graduates as compared to those of other employed social science graduates. In addition, the factors that influence the career groups classification of graduates, the self-employed and other career groups, were also studied.

^{*} ภาควิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

^{*} Dept. of Mathematics and Statistics, Fac. of Science and Technology, Thammasat University, Rangsit Campus, Thailand

Research findings revealed that self-employment rates of new social science graduates between 1979-1996 were very low (only 3.4%-7.92%) and forecasting results indicated that in 1997 the rate decreased to 1.90%.

Survey finding revealed that self employment depended on demographic characteristics and family background such as domicile, age, marital status, mother's education level and proportion of self-employment of siblings. The research findings also revealed that entrepreneurial traits of self-employed graduates were not significantly higher than entrepreneurial traits of other employed graduates. However self-employed graduates took more risk and had more knowledge than other employed graduates.

Most self-employed graduates entered this career because they had to help their family business. They possessed low level of prior knowledge for applying in their jobs. By the method of discriminant analysis it was discovered that all of 14 variables, gender, age, being the first child, grade point average, Chinese race, self-employment of their father, self-employment of their siblings, education of their parents, career changing, career goals, self-employment preference and capital readiness had influences on classification of groups of graduates correctly about 87.8 %.

This research recommends that an entrepreneurial course be set up or well developed to enhance educational background and skills so that graduates can apply for self-employment. The government should provide capital resources for loans with lower interest rates for setting up their own business.

1. คำนำ

การว่างงานของบัณฑิตใหม่หรือการว่างงานในช่วงปีแรกหลังจากสำเร็จการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงการไม่บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างสรร และพัฒนาบุคคล ตลอดจนความสามารถในการนำความรู้และวิทยาการต่างๆ ไปใช้ในการพัฒนาสังคม และรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ [1]

จากสถิติการหางานทำไม่ได้ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยได้ทำการสำรวจภาวะการหางานทำของบัณฑิต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา พบว่า อัตราการหางานทำไม่ได้ของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์มีมากกว่าบัณฑิตสาขาอื่น [2] ซึ่งสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์หางานทำไม่ได้เนื่องจากในปัจจุบันได้มีการขยายตัวทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษามากขึ้นเพื่อสนองความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้น โดยมุ่งเน้นแต่ปริมาณไม่คำนึงถึงความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนไป นอกจากนี้ข้อมูลในอดีตยังชี้ให้เห็นว่า ปัญหาการหางานทำไม่ได้ของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์มีสาเหตุใหม่แต่เป็นปัญหาเก่าที่เรื้อรังมาตลอดและแม้ว่าในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 6

[3] รัฐได้เริ่มให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการมีงานทำมากกว่าแผนพัฒนาฯ ฉบับก่อน ๆ ที่ผ่านมา โดยเน้นให้มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพส่วนตัวแบบครบวงจรเป็นครั้งแรก และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 [1] ได้มีการกำหนดมาตรการ-การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยส่งเสริมสนับสนุนความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นแก่ผู้ประกอบการขนาดเล็ที่ไม่เป็นระบบและผู้ประกอบอาชีพส่วนตัว ตลอดจนการส่งเสริมให้การประกอบอาชีพส่วนตัวและธุรกิจที่ไม่เป็นระบบให้เป็นไปได้อย่างครบวงจร รวมทั้งได้มีการทบทวนและผ่อนคลายนโยบายระดับขั้นตอนต่างๆ ของทางราชการที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจที่ไม่เป็นระบบและอาชีพส่วนตัว เพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงาน และกำลังแรงงานที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน [1] แต่จากการสำรวจภาวะการมีงานทำของบัณฑิต พบว่า อัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวหรืออาชีพอิสระของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ในช่วงระหว่างปี 2522-2539 มีไม่ถึงร้อยละ 8 และไม่มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัดในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 6 และ 7 นั้นแสดงให้เห็นว่า มาตรการส่งเสริมการประกอบอาชีพส่วนตัวของรัฐที่กำหนดไว้ไม่บรรลุผลสำเร็จในกลุ่มบัณฑิตใหม่ที่หางานทำไม่ได้

ดังนั้นการที่รัฐบาลจะดำเนินการส่งเสริมการประกอบอาชีพส่วนตัว โดยนำมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ที่ทำงานทำไม่ได้หันมาประกอบอาชีพส่วนตัวหรืออาชีพอิสระมากขึ้นนั้นจำเป็นจะต้องทำการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการหาแนวทางจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาอบรมต่อไปในอนาคต และเป็นแนวทางให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีการเตรียมตัวที่ดีขึ้นและมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการบรรเทาปัญหาการว่างงาน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวโน้มของการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะทั่วไป และคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ที่ประกอบอาชีพส่วนตัวและอาชีพอื่น

2.3 เพื่อศึกษาสถานการณ์การประกอบอาชีพ การเข้าสู่อาชีพ การเปลี่ยนอาชีพ และการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์

2.4 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจำแนกบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ออกเป็น 2 กลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มอาชีพส่วนตัว และกลุ่มอาชีพอื่น

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

3.1 ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบแนวทางที่เหมาะสมสำหรับบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ในการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพส่วนตัวซึ่งจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาปัญหาการว่างงาน

3.2 เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำมาปรับปรุงหลักสูตรหรือโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ให้เป็นผู้ประกอบการที่ดีต่อไปในอนาคต

4. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้เขียนได้สรุปประเด็นเนื้อหาที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีเรื่องนี้ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน ส่วนแรกเป็นการอธิบายความหมายของการประกอบอาชีพส่วนตัว ส่วนที่สองกล่าวถึงทฤษฎีการเลือกอาชีพและพัฒนาการด้านอาชีพ ที่สำคัญ ๆ

บางทฤษฎี และส่วนที่สามเป็นการสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

4.1 ความหมายของการประกอบอาชีพส่วนตัว

จากการศึกษาเอกสารแนวคิดและผลงานต่างๆที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพส่วนตัวหรือการประกอบอาชีพอิสระ พบว่ามีผู้ให้ความหมายของคำว่า การประกอบอาชีพส่วนตัว หรืออาชีพอิสระ (Self-Employment) ไว้หลายท่านด้วยกัน ซึ่งจากคำนิยามต่าง ๆ สรุปได้ว่า ประกอบอาชีพส่วนตัวหรือการประกอบอาชีพอิสระ หมายถึง การทำกิจการผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อมุ่งหวังรายได้และกำไร โดยที่ตัวเองอาจเป็นหรือไม่ได้เป็นผู้เริ่มก่อตั้งกิจการ เช่น เป็นหุ้นส่วนร่วมดำเนินการกับผู้อื่น ช่วยกิจการของครอบครัว หรือรับดำเนินการกิจการต่อจากผู้อื่นก็ได้ โดยที่กิจการนั้นเป็นกิจการที่อยู่ในสาขาเศรษฐกิจที่เป็นระบบ (Formal Sector) หรือไม่เป็นระบบ (Informal Sector) ก็ได้

4.2 ทฤษฎีการเลือกอาชีพและพัฒนาการด้านอาชีพ

การเลือกอาชีพเป็นการตัดสินใจครั้งสำคัญอย่างยิ่งหนึ่งในชีวิต ผู้เลือกประกอบอาชีพจะต้องคำนึงถึงเหตุผลหรือปัจจัยต่างๆ หลายประการในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพโดยอาชีพหนึ่ง

Tolbert ได้กล่าวถึง ทฤษฎี Trait and Factor Theory ไว้ว่า บุคคลที่กำลังจะเลือกงานหรืออาชีพจะวิเคราะห์ตนเอง โดยทำการวิเคราะห์บุคลิกภาพ ความสนใจในอาชีพ ความถนัด ความสามารถ และสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนวิเคราะห์ลักษณะของอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงาน และใช้วิจารณ์แผนตัดสินใจเลือกอาชีพ โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์ตนเอง และวิเคราะห์อาชีพประกอบกัน [4]

จาก Ginzberg and Associates's Theory ซึ่ง Ginzberg, Axelrad และ Herma [5] สรุปตัวแปรที่สำคัญในการเลือกอาชีพ ได้แก่ ความสามารถ ความถนัด โอกาสในสังคม ระดับการศึกษา อารมณ์หรือความไม่ฝัน และค่านิยม บุคคลจะเลือกอาชีพแตกต่างกันไปตามตัวแปรเหล่านี้ กระบวนการเลือกอาชีพจะเกิดขึ้นกับบุคคลในช่วงระหว่างอายุ 7-21 ปี โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเพ้อฝัน (Fantasy Period) เกิดขึ้นในช่วงอายุก่อน 11 ปี เด็กจะจินตนาการว่าอยากจะทำอาชีพอะไรในอนาคตโดยไม่ได้อำนาจถึงความเป็นไปได้ ความสามารถ และสติปัญญา ระยะพิจารณาอาชีพ

(Tentative Peirod) อยู่ในช่วงอายุ 11-17 ปี จะเริ่มต้นจากความสนใจในอาชีพใดอาชีพหนึ่งมากกว่าอาชีพอื่น ตระหนักถึงความสามารถของตนเองในการทำงาน ให้ความสนใจต่อค่านิยมของตนเองและสังคม และตระหนักถึงการตัดสินใจเลือกอาชีพ มีความเข้าใจตนเองดีขึ้น รู้ว่าตนเองต้องการอะไร แต่ยังไม่ค่อยได้พิจารณาความเป็นไปได้ในการประกอบอาชีพ และสุดท้ายคือระยะเลือกอาชีพตามความเป็นจริง (Realistic Period) ในช่วงอายุ 17 ถึง วัยผู้ใหญ่ตอนต้น จะเริ่มต้นจากการสำรวจอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของตนเอง รวบรวมความคิด และข้อมูล เพื่อประกอบการตัดสินใจ โดยจะเลือกอาชีพที่สนใจ 2-3 อาชีพ และขั้นสุดท้ายจะตัดสินใจเลือกอาชีพเพียงอาชีพเดียว ซึ่งกระบวนการการตัดสินใจเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่มีเหตุผลเป็นไปตามขั้นตอนไม่ย้อนกลับ บุคคลที่ตัดสินใจเลือกอาชีพจะต้องพิจารณาผสมผสานระหว่างความสามารถ กับโอกาสที่จะประกอบอาชีพนั้น

นอกจากนี้ Parson [6] ได้อธิบายถึงกระบวนการในการตัดสินใจเลือกอาชีพไว้ว่า ในการเลือกอาชีพนั้น บุคคลจะต้องมีความเข้าใจตนเองเกี่ยวกับความสนใจ ความทะเยอทะยาน ความสามารถ และคุณสมบัติอื่น ๆ รวมทั้งต้องรู้เกี่ยวกับความต้องการ โอกาส รายได้ และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังต้องสามารถนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และชนิดของงานมาพิจารณาเป็นเหตุผลในการเลือกอาชีพ นั่นคือ บุคคลต้องรู้จักตนเอง และรู้จักโลกของงาน แล้วนำทั้งสองมาพิจารณาเหตุผลร่วมกัน

จากทฤษฎีการเลือกอาชีพ และพัฒนาการทางอาชีพ ที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นขั้นตอน โดยเฉพาะในช่วงอายุ 17 ถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จะเป็นช่วงที่สำคัญมากต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ เพราะระยะนี้บุคคลจะมีการพิจารณาเลือกอาชีพตามความเป็นจริงมากขึ้น โดยคำนึงถึงความสนใจ ความสามารถ ความต้องการ ค่านิยม และโอกาสในการประกอบอาชีพ และจะตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนที่สุดเพียงอาชีพเดียว และถ้าอาชีพที่เลือกแล้วยังไม่เป็นที่พอใจก็จะเปลี่ยนอาชีพใหม่ เนื่องจากพัฒนาการด้านอาชีพเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตลอดเวลา

4.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพส่วนตัว และการสร้างงานด้วยตนเอง ซึ่งให้เห็นว่า การประกอบอาชีพส่วนตัวขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายปัจจัย อาทิเช่น

เพศ จากผลการศึกษาของ Rettenmaier [7] เกี่ยวกับการสร้างงานด้วยตนเองในตลาดแรงงานสรุปว่า การสร้างงานด้วยตนเองมีความสัมพันธ์กับเพศ และอัตราการสร้างงานด้วยตนเองของเพศชายมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางด้านองค์ประกอบของประชากรและอุตสาหกรรม ในขณะที่อัตราการสร้างงานด้วยตนเองของสตรีมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางครอบครัว

ระดับการศึกษา Salarzar [8] พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป และผู้ประกอบการที่มีการศึกษาสายอาชีพมีแนวโน้มที่จะสร้างงานด้วยตนเองเมื่ออายุมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ประกอบการที่ไม่มีการศึกษาสายอาชีพได้รับการศึกษาสูงกว่าผู้ประกอบการที่มีการศึกษาสายอาชีพ และมีแนวโน้มที่จะอยู่ในธุรกิจมานานกว่าผู้ประกอบการที่มีการศึกษาสายอาชีพ และ Jones-Dube [9] พบว่า ผู้ประกอบการมีการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาโดยเฉลี่ย และจากผลการศึกษาในประเทศอินเดียของ William [10] พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของกิจการต่าง ๆ ที่อยู่ในระบบ (Formal Sector) แต่การศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของกิจการที่อยู่นอกระบบ (Non-Formal Sector)

การฝึกอบรม จากผลการวิจัยของ Sen [11] เรื่องการวางแผนการศึกษาเพื่อการสร้างงานด้วยตนเองในประเทศอินเดีย พบว่า การฝึกอบรมสำหรับการสร้างงานด้วยตนเองและการมีระบบการสนับสนุนทางธุรกิจเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้มีการสร้างงานที่ก่อให้เกิดผลผลิตในกลุ่มผู้ว่างงานในเขตเมือง และจากผลการศึกษาของ Larsson [12] เกี่ยวกับการหาความรู้และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพส่วนตัวขนาดเล็กในกรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่า ผู้ประกอบอาชีพส่วนตัวในกิจการขนาดเล็กทั้งในกรุงเทพมหานคร และ ต่างจังหวัด ได้รับความรู้และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพจากการฝึกงาน และอบรมเผยแพร่ นอกเหนือจากการศึกษาในระบบโรงเรียน แต่ผลการศึกษาของ Jones-Dube [9] พบว่า ผู้ประกอบการชาวพื้นเมืองไม่ได้ใช้ประโยชน์จากการฝึกอบรมการบริหารเชิงธุรกิจ

และจากการช่วยเหลือทางเทคโนโลยีของรัฐบาลเท่าที่ควร ซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมเชิงธุรกิจของผู้ประกอบการชาวพื้นเมือง

ความรู้ความชำนาญ จากผลการวิจัยของ เกลียว บุรีภักดี [13] ซึ่งได้ศึกษาแนวโน้มการประกอบอาชีพอิสระของเยาวชนไทย พบว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพส่วนตัวนั้นส่วนใหญ่เคยเป็นลูกจ้างมาก่อน และเมื่อมีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญแล้ว จะแยกตัวออกมาประกอบอาชีพส่วนตัวเอง นอกจากนี้ Salazar [8] ยังพบว่า ผู้ประกอบการมีความชำนาญและทราบข้อมูลก่อนที่จะเริ่มทำธุรกิจ

ประสบการณ์ในการทำงาน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก่อน ซึ่งทำให้ง่ายต่อการประกอบธุรกิจของเขา [9]

พื้นฐานทางครอบครัว เยาวชนไทยส่วนใหญ่เลือกและเริ่มประกอบอาชีพส่วนตัวโดยทำตามบิดามารดา และสภาพแวดล้อมจากภายในครอบครัวเอื้ออำนวย [13] นอกจากนี้ ผลการวิจัยของนายเนตร องค์เนกพินท์ [14] ยังพบว่า ปัจจัยปัจจัยครอบครัวได้แก่ อาชีพของบิดา และความต้องการของบิดา-มารดาที่ต้องการให้นบุตรประกอบอาชีพส่วนตัว มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพอิสระของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และจากการศึกษาวิจัยของ William [10] พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มาจากครอบครัวค้าขาย และชาวนา มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี และอยู่ในวาระสูง

คุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการ จากผลการวิจัยของ ยูพิน อองคณนท์ [15] พบว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระ ควรมีคุณลักษณะ 2 ประการ คือ คุณลักษณะด้านจิตลักษณะ หรือคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการ และ คุณลักษณะด้านพื้นฐาน และในการประกอบอาชีพให้ประสบผลสำเร็จนั้น คุณลักษณะของผู้ประกอบการนับเป็นสิ่งที่สำคัญประการหนึ่งนอกเหนือจากปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น สถานที่ตั้ง เงินทุน เป็นต้น และจากการศึกษาของ Wood [16] เกี่ยวกับความเชื่อและประสบการณ์ของครูโรงเรียนอาชีวศึกษาระดับมัธยมศึกษา ที่ North Dakota ในช่วงปี ค.ศ. 1994-1995 ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความเชื่อว่าผู้ประกอบการเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะพิเศษ เช่น ชอบความ

เสี่ยง มีจริยธรรมในการทำงาน มีความคิดริเริ่ม เป็นต้น

จากการศึกษาวิจัยในอดีต ซึ่งให้เห็นว่าปัจจัยหลายด้านที่สนับสนุนการประกอบอาชีพส่วนตัวผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เพศ การศึกษา การฝึกอบรม ความรู้ความชำนาญ ประสบการณ์ ภูมิหลังทางครอบครัว และคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพส่วนตัว ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงพิจารณาได้นำตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้เข้ามาพิจารณาด้วย

5. สมมติฐานการวิจัย

5.1 การประกอบอาชีพของบัณฑิตขึ้นอยู่กับคุณลักษณะทางประชากร และภูมิหลังทางครอบครัวของบัณฑิต

5.2 บัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัวมีคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการสูงกว่าบัณฑิตที่ประกอบอาชีพอื่น

5.3 ตัวแปรเพศ อายุเมื่อเริ่มประกอบอาชีพ การเป็นบุตรคนแรก เกรดเฉลี่ย การมีเชื้อชาติจีน การประกอบอาชีพส่วนตัวของบิดา สัดส่วนการประกอบอาชีพส่วนตัวของพี่น้อง การศึกษา โดยเฉลี่ยของบิดา-มารดา การศึกษาโดยเฉลี่ยของพี่น้อง การเปลี่ยนอาชีพ เป้าหมายในการประกอบอาชีพ ความชอบอาชีพส่วนตัว ความพร้อมในด้านเงินทุน และคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์กับการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพของบัณฑิตจนถึงขั้นที่สามารถจำแนกบัณฑิตออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอาชีพส่วนตัว และกลุ่มอาชีพอื่น

6. ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ไม่รวมถึงผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาสังกัดหน่วยงานอื่น เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น โดยศึกษาเฉพาะบัณฑิตที่มีงานทำแล้วและสำเร็จการศึกษาในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2530 ถึง พ.ศ. 2539 จากมหาวิทยาลัยของรัฐจำกัดจำนวนรับนักศึกษา หรือมหาวิทยาลัย "ปิด" ในเขตกรุงเทพมหานคร

7. ระยะเวลาที่ทำการวิจัย

การวิจัยนี้เริ่มดำเนินการการศึกษาตั้งแต่ ตุลาคม พ.ศ. 2539 ถึง เมษายน 2541 รวมเวลาดำเนินการทั้งสิ้น 1 ปี 6 เดือน

8. ระเบียบวิธีการวิจัย

8.1 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

8.1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ

8.1.1.1 ข้อมูลจากทบวงมหาวิทยาลัย
ในรายงานสรุปเรื่อง ภาวะการทำงานของบัณฑิต ตั้งแต่รุ่น
ปีการศึกษา 2521 ถึงรุ่นปีการศึกษา 2538 (ปี พ.ศ. 2522 ถึง
ปี พ.ศ. 2539) [2] โดยนำข้อมูลจำนวนบัณฑิตใหม่ทั้งหมด
และจำนวนบัณฑิตใหม่ที่ประกอบอาชีพส่วนตัวมาคำนวณ
หาอัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่ สำหรับ
ข้อมูลที่ขาดหายไปในปี พ.ศ. 2523, 2528, 2529, 2534
และ 2536 ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์แนวโน้ม (Trend) มา
ประมาณค่าข้อมูลในปีดังกล่าว

8.1.1.2 ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย
ไทย ในรายงานเศรษฐกิจและการเงิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ถึง
2540 [4] ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2527 ธนาคาร
แห่งประเทศไทยยังไม่ได้รวบรวมดัชนีชี้ภาวะเศรษฐกิจที่สำคัญ
บางตัวที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นตัวแปรอิสระ และผู้วิจัยได้เลือกใช้
เฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ ของ
ไทยบางตัวเป็นตัวแปรอิสระ ได้แก่ จำนวนประชากร
ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (GNP) อัตราเงินเฟ้อ ดุลการค้า สิน
เชื่อในประเทศ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้สำหรับลูกค้าชั้นดี และ
อัตราแลกเปลี่ยนเงิน (บาท:สหรัฐอเมริกา) เพื่อนำมาสร้างสม
การพยากรณ์อัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่

8.1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจโดยวิธี
การสุ่มตัวอย่างจากประชากรเป้าหมาย เพื่อนำมาวิเคราะห์
คุณลักษณะทั่วไปและคุณลักษณะของผู้ประกอบการ สถาน
ภาพการประกอบอาชีพ การเข้าสู่อาชีพ การเปลี่ยนแปลง
อาชีพ และการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตสาขาสังคม
ศาสตร์ รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจำแนกบัณฑิตออกเป็น
กลุ่มอาชีพส่วนตัวและกลุ่มอาชีพอื่น

8.2 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ
ได้แก่ บัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาในช่วงปี
พ.ศ. 2530-2539 จากมหาวิทยาลัย "ปิด" สังกัดทบวง
มหาวิทยาลัยในเขตกทม. ที่มีการเรียนการสอนสาขาสังคม
ศาสตร์

8.3 การสุ่มตัวอย่าง

8.3.1 สร้างกรอบตัวอย่างมหาวิทยาลัย เพื่อใช้ในการ
สุ่มมหาวิทยาลัย

8.3.2 ทำการสุ่มตัวอย่างมหาวิทยาลัยด้วยวิธี
Simple Random Sampling โดยสุ่มตัวอย่างมหาวิทยาลัย
จำนวน 2 มหาวิทยาลัย สุ่มได้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

8.3.3 สร้างกรอบตัวอย่างบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์
ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งดังกล่าว โดยแบ่ง
เป็น 2 กรอบตัวอย่าง คือ กรอบตัวอย่างของกลุ่มบัณฑิตที่
ประกอบอาชีพส่วนตัว และกรอบตัวอย่างของกลุ่มบัณฑิตที่
ประกอบอาชีพอื่น

8.3.4 ทำการสุ่มตัวอย่างบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์จาก
กรอบตัวอย่างด้วยวิธี Quota Sampling โดยกำหนดจำนวน
ตัวอย่างบัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัวและบัณฑิตที่ประกอบ
อาชีพอื่นจำนวน 100 และ 250 ราย ตามลำดับ รวมจำนวน
ตัวอย่างทั้งสิ้น 350 ราย

8.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้ในการสำรวจ
บัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ โดยแบ่งแบบสอบถาม ออกเป็น 3
ตอน คือ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และ
ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการ ก่อนที่
จะนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำ
แบบสอบถามไปทดลองใช้ (Pre-Test) และนำข้อมูลที่ได้มา
วิเคราะห์ค่าความเชื่อถือได้ของแบบประเมินคุณลักษณะของ
ความเป็นผู้ประกอบการ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์
ของความเชื่อถือได้ของแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นผู้
ประกอบการ (ค่าalpha) เท่ากับ 0.9321

8.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการส่งแบบสอบถามที่
แก้ไขปรับปรุงแล้วไปยังบัณฑิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยส่งทาง
ไปรษณีย์ และทำการติดตามแบบสอบถาม 3 ครั้งเพื่อให้ได้กลับ
คืนมาภายในกำหนดเวลา ได้รับแบบสอบถามที่ตอบสมบูรณ์
กลับคืนมา 328 ราย

8.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

8.6.1 วิเคราะห์ข้อมูลแนวโน้มการประกอบอาชีพ ส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ โดยการสร้างสมการพยากรณ์อัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ Multiple Regression

8.6.2 วิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ โดยการวิเคราะห์ Reliability Analysis

8.6.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะทั่วไป สถานภาพการประกอบอาชีพ การเข้าสู่อาชีพ การเปลี่ยนแปลงอาชีพ และการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติร้อยละ และ Chi- Square Test

8.6.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ที่ประกอบอาชีพส่วนตัวและอาชีพอื่น โดยใช้สถิติ t- Test

8.6.5 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจำแนกบัณฑิตออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอาชีพส่วนตัวและอาชีพอื่น โดยใช้วิเคราะห์ Discriminant Analysis

9. สรุปผลการวิจัย

9.1 แนวโน้มของการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์

ผู้วิจัยได้ทำการพยากรณ์อัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ปี 2540 โดยสร้างสมการพยากรณ์ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรอิสระที่เป็นดัชนีชี้ภาวะเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยบางตัว ได้แก่ ตัวแปรจำนวนประชากร (POP) ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (GNP) อัตราเงินเฟ้อ (INFLAT) ดุลการค้าระหว่างประเทศ (TRADE) อัตราดอกเบี้ยลูกค้าขึ้นดี (PRI_RATE) อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาท : ดอลลาร์สหรัฐ (EXCHANGE) และสินเชื่อในประเทศ (CREDIT) และได้สมการสำหรับนำมาพยากรณ์

อัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{SELFRATE} = & 113.65 + 0.131(\text{CREDIT}) + \\ & 0.00004641(\text{GNP}) + 0.568(\text{EXCHANGE}) + \\ & 1.015(\text{INFLAT}) - 2.103(\text{POP}) - \\ & 1.244(\text{PRI_RATE}) - 0.025(\text{TRADE}) \end{aligned}$$

เมื่อนำตัวแปรอิสระทั้ง 7 ตัวแปรมาอธิบายการผันแปรของอัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 7 ตัวแปรสามารถอธิบายความผันแปรของอัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวได้มากถึงร้อยละ 94.4 และมีความคลาดเคลื่อนจากการประมาณค่าเพียง 0.2776 (ดูตารางที่ 1)

นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวแปรอิสระเกือบทุกตัวมีความสัมพันธ์กับอัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ตัวแปรผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (GNP) ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ (ค่านัยสำคัญทางสถิติ = 0.167)

เมื่อนำสมการพยากรณ์ที่ได้ไปประมาณค่าอัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2527-2539 พบว่า ค่าที่ได้จากการประมาณมีค่าใกล้เคียงกับค่าจริงมาก กล่าวคือ มีความคลาดเคลื่อนในการประมาณอัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ไม่เกินร้อยละ 0.3 ซึ่งถือว่ามีความคลาดเคลื่อนเพียงเล็กน้อย และสมการนี้พยากรณ์อัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ ปี 2540 ได้เพียงร้อยละ 1.90 เท่านั้น ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากในช่วงปี 2540 มีความผันผวนทางเศรษฐกิจอย่างมากโดยเฉพาะในช่วงครึ่งปีหลังของปี พ.ศ. 2540 ซึ่งมีผลทำให้อัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ปี 2540 ที่พยากรณ์ได้ลดลงจากปีก่อนเป็นอย่างมาก

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยที่ยังไม่ได้ปรับค่าและที่ปรับค่าแล้ว ในสมการพยากรณ์ และค่าสถิติ t ที่ใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับอัตราการประกอบอาชีพส่วนตัว

ตัวแปรอิสระ	สัมประสิทธิ์ถดถอยที่ยังไม่ได้ปรับค่า	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error)	สัมประสิทธิ์ถดถอยที่ปรับค่าแล้ว	ค่า t	ค่านัยสำคัญทางสถิติ
ค่าคงที่ (Constant)	113.650	20.572	-	5.525	0.003
สินเชื่อในประเทศ (CREDIT)	0.131	0.029	1.133	4.569	0.006
ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (GNP)	4.641E-05	0.000	1.414	1.614	0.167
อัตราแลกเปลี่ยน(EXCHANGE)	0.568	0.177	0.593	3.214	0.024
อัตราเงินเฟ้อ (INFLAT)	1.015	0.138	2.322	7.377	0.001
จำนวนประชากร (POP)	-2.103	0.406	-8.419	-5.179	0.004
อัตราดอกเบี้ยลูกค้าชั้นดี (PRI_RATE)	-1.244	0.214	-3.172	-5.822	0.002
ดุลการค้า (TRADE)	-0.025	0.006	-4.082	-4.394	0.007

$R = .972$ $R^2 = .944$ Adjusted $R^2 = .866$

ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการประมาณค่า (SE. of the Estimate) = .2776

9.2 การศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะทั่วไปของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ที่ประกอบอาชีพส่วนตัวและอาชีพอื่น

ในการสำรวจบัณฑิตจำนวน 328 ราย จำแนกเป็นบัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัวจำนวน 95 ราย และบัณฑิตสาขาอื่นจำนวน 233 ราย พบว่า บัณฑิตชายประกอบอาชีพส่วนตัวมากกว่าหญิง และ บัณฑิตที่มีอายุอยู่ในช่วง 25-30 ปี จะเข้าสู่อาชีพส่วนตัวมากกว่าอาชีพอื่น เป็นที่น่าสังเกตว่า บัณฑิตที่อยู่ในต่างจังหวัดประกอบอาชีพส่วนตัวมากกว่าบัณฑิตที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และบัณฑิตที่สมรสแล้วจะประกอบอาชีพส่วนตัวมากกว่าบัณฑิตที่เป็นโสด ซึ่งผลจากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้ Chi-square test พบว่า การประกอบอาชีพของบัณฑิตขึ้นอยู่กับ เพศ อายุ และสถานภาพสมรสเมื่อเริ่มประกอบอาชีพนี้ (ค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05)

นอกจากนี้ยังพบว่าบัณฑิตที่มีมารดาได้รับการศึกษามากกว่าระดับประถมศึกษาจะประกอบอาชีพส่วนตัวมากกว่า บัณฑิตที่มีมารดาได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา และบัณฑิตที่มีพี่น้องประกอบอาชีพส่วนตัวมากกว่า 3 ใน

4 (หรือร้อยละ 75) ของจำนวนพี่น้องทั้งหมด จะประกอบอาชีพส่วนตัวมากกว่าบัณฑิตที่มีพี่น้องประกอบอาชีพส่วนตัวน้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนพี่น้องทั้งหมด ซึ่งผลจากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้ Chi-square test พบว่า การประกอบอาชีพของบัณฑิตขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางครอบครัวบางประการของบัณฑิต เช่น ระดับการศึกษาของมารดา และสัดส่วนของจำนวนพี่น้องที่ประกอบอาชีพส่วนตัว (ค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05)

9.3 การศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ที่ประกอบอาชีพส่วนตัวและอาชีพอื่น

คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการมีความหมายครอบคลุมถึง พฤติกรรมการทำงาน ความคิด และ วิธีการดำเนินชีวิตของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จจากการทำงาน ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 11 ประการ ได้แก่ (1) ความไม่ล้มเหลว (2) ความกล้าเสี่ยงปานกลาง (3) ความกระตือรือร้นในการทำงาน (4) ความเชื่อมั่นในตนเอง (5) การเรียนรู้จากประสบการณ์ (6) ความรับผิดชอบ (7) ความหวังในอนาคต (8) ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจ (9) ความรอบรู้ (10) ความสามารถในการบริหาร และ (11) ความคิดสร้างสรรค์

ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ที่ประกอบอาชีพส่วนตัวและอาชีพอื่น พบว่า บัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัวมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการโดยรวมไม่สูงกว่าบัณฑิตที่ประกอบอาชีพอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาความแตกต่างของคุณลักษณะในแต่ละด้านของบัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัวและอาชีพอื่น พบว่า บัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ที่ประกอบอาชีพส่วนตัวมีความกล้าเสี่ยงปานกลาง และมีความรอบรู้ สูงกว่าบัณฑิตที่ประกอบอาชีพอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

9.4 สถานภาพการประกอบอาชีพ การเข้าสู่อาชีพ และการเปลี่ยนแปลงอาชีพของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์

จากการสำรวจพบว่า บัณฑิตที่เริ่มทำงานครั้งแรกหรือไม่เคยทำงานมาก่อนจะเข้าทำงานในหน่วยงานเอกชนมากที่สุด (ร้อยละ 46.6) และมีเพียงร้อยละ 22.8 เท่านั้น ที่เข้าสู่อาชีพส่วนตัว ในขณะที่ผู้ที่เคยทำงานเอกชนจะเปลี่ยนมาประกอบอาชีพส่วนตัวมีมากถึง ร้อยละ 52.3 ซึ่งสาเหตุที่เปลี่ยนมาประกอบอาชีพนี้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.7) เนื่องจากอาชีพปัจจุบันให้รายได้สูงกว่าอาชีพเดิม แต่ในกรณีของบัณฑิตที่เคยประกอบอาชีพส่วนตัวแล้วเปลี่ยนมาทำกิจการอื่นนั้นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.0) เนื่องจากกิจการเดิมมีปัญหา เช่น ธุรกิจเดิมไม่ค่อยดี และขัดแย้งกับหุ้นส่วน

อย่างไรก็ตาม ผลการสำรวจพบว่า บัณฑิตที่ประกอบอาชีพในขณะนั้นส่วนใหญ่ไม่ต้องการเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่น แต่บัณฑิตที่ต้องการเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นส่วนใหญ่มีสาเหตุเนื่องมาจากงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันมีรายได้น้อย และต้องการเปลี่ยนไปประกอบอาชีพส่วนตัว โดยต้องการทำกิจการประเภทค้าขายมากที่สุด แต่เหตุผลที่ยังไม่เปลี่ยนไปประกอบอาชีพส่วนตัวเนื่องจากไม่มีเงินทุนเพียงพอ ซึ่งบัณฑิตที่ต้องการจะเปลี่ยนไปประกอบอาชีพส่วนตัวเหล่านี้ต้องการได้รับความช่วยเหลือด้านความรู้เกี่ยวกับธุรกิจที่จะทำมากที่สุด

9.5 คุณลักษณะทั่วไปของบัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัว

ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า บัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัวส่วนใหญ่ (ร้อยละ 54.7) ทำกิจการด้านการค้า รองลงมาได้แก่กิจการด้านการผลิตและบริการ (ร้อยละ 29.5) และกิจการ

ที่เกี่ยวกับวิชาชีพ (ร้อยละ 15.8) จากการสำรวจพบว่า บัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 53.7) มีอายุอยู่ในช่วง 25-30 ปี (ร้อยละ 72.6) มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 75.8) ไม่เคยย้ายถิ่น (ร้อยละ 58.9) มีเชื้อชาติผสมไทยกับจีน (ร้อยละ 46.3) และไม่ใช่บุตรคนแรกของครอบครัว (ร้อยละ 62.1)

จากการศึกษาภูมิหลังทางครอบครัวของบัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัว พบว่า บิดา-มารดาของบัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัวส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีพี่-น้องได้รับการศึกษาโดยเฉลี่ยตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป นอกจากนี้ยังพบว่า บัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัวส่วนใหญ่มีบิดา-มารดาของประกอบอาชีพส่วนตัว และมีจำนวนพี่-น้องมากกว่าครึ่งหนึ่งที่ประกอบอาชีพส่วนตัว

9.6 การประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิต

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเข้าสู่อาชีพส่วนตัวของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่เริ่มต้นกิจการในลักษณะช่วยกิจการของครอบครัว (ร้อยละ 29.5) โดยมีสถานภาพเป็นเจ้าของกิจการเอง (ร้อยละ 40.0) ส่วนใหญ่ทำกิจการมานานประมาณ 1-3 ปี (ร้อยละ 36.8) และกิจการที่ทำเป็นกิจการขนาดเล็กมีคณานประมาณ 4-10 คน (ร้อยละ 34.7)

บัณฑิตส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74.7) ไม่เคยเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมก่อนที่จะเข้ามาประกอบอาชีพส่วนตัว สำหรับบัณฑิตที่เคยเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมนั้นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75) จะอบรมในสาขาวิชาเฉพาะไปใช้ในการประกอบอาชีพ และบัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัวส่วนใหญ่ (ร้อยละ 40.0) สามารถนำความรู้ที่เรียนในระดับปริญญาตรีมาประยุกต์ใช้กับงานได้ไม่มากนัก และมีบัณฑิตเพียงร้อยละ 19.0 เท่านั้น ที่สามารถนำความรู้ที่เรียนในระดับปริญญาตรีไปประยุกต์ใช้ได้มากหรือค่อนข้างมาก

นอกจากนี้ยังพบว่า บัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัวส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จพอสมควรโดยจะประสบความสำเร็จหลังจากที่ได้ทำอาชีพส่วนตัวมาเป็นเวลานาน 2-3 ปีแล้ว และเหตุผลสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ การมีตลาดรองรับสำหรับปัญหาและอุปสรรคสำคัญของการประกอบอาชีพส่วนตัว ได้แก่ ปัญหาด้านบุคลากร ซึ่งบัณฑิตที่ประกอบอาชีพส่วนตัวต้องการความช่วยเหลือในด้านแรงงานและความรู้เกี่ยวกับธุรกิจที่กำลังทำอยู่

9.7 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจำแนกบัณฑิตเป็น

2 กลุ่ม คือกลุ่มอาชีพส่วนตัว และอาชีพอื่น

ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจำแนกบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ออกเป็น 2 กลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มอาชีพส่วนตัว และกลุ่มอาชีพอื่น ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์จำแนกประเภท (Discriminant Analysis) ซึ่งตัวแปรที่ใช้ในการจำแนกหรือตัวแปรอิสระประกอบด้วย ตัวแปรเพศ (SEX) อายุเมื่อเริ่มประกอบอาชีพปัจจุบัน (WORKAGE) การเป็นบุตรคนแรก (FIRST) เกรดเฉลี่ย (GPA) การมีเชื้อชาติจีน (CHINESS) การประกอบอาชีพส่วนตัวของบิดา (F_OCC) สัดส่วนการประกอบอาชีพส่วนตัวของพี่-น้อง (S_OCC) การศึกษาโดยเฉลี่ยของบิดา-มารดา (P_ED) การศึกษาโดยเฉลี่ยของพี่-น้อง (S_ED)

การเปลี่ยนอาชีพ (CHANGE) เป้าหมายในการประกอบอาชีพ (GOAL) ความชอบอาชีพส่วนตัว (PREFER) ความพร้อมในด้านเงินทุน (CAPITAL) และคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ (CHAR) ส่วนตัวแปรที่ถูกจำแนกหรือตัวแปรตาม ได้แก่ ตัวแปรการประกอบอาชีพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอาชีพส่วนตัว และกลุ่มอาชีพอื่น

จากผลการวิเคราะห์จำแนกประเภท (Discriminant Analysis) ได้สมการจำแนกประเภท ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้แสดงค่าสัมประสิทธิ์ที่ยังไม่ได้ปรับค่า (Canonical Discriminant Function Coefficient) และค่าสัมประสิทธิ์ที่ปรับค่าแล้วของสมการจำแนกประเภท (Standardized Canonical Discriminant Function Coefficient) ไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยที่ยังไม่ได้ปรับค่าและที่ปรับค่าแล้วในสมการจำแนกประเภท Canonical

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ในสมการ Canonical	
	ที่ยังไม่ได้ปรับค่า	ที่ปรับค่าแล้ว
เพศ (SEX)	0.247	0.121
อายุเมื่อเริ่มประกอบอาชีพ (W_AGE)	0.157	0.570
การเป็นบุตรคนแรก (FIRST)	0.284	0.1635
เกรดเฉลี่ย (GPA)	-0.226	-0.084
การมีเชื้อชาติจีน (CHINESS)	0.000	0.010
การศึกษาโดยเฉลี่ยของบิดา-มารดา (P_ED)	-0.004	-0.016
การศึกษาโดยเฉลี่ยของพี่-น้อง (S_ED)	0.033	0.058
การประกอบอาชีพส่วนตัวของบิดา (F_OCC)	0.081	0.040
สัดส่วนการประกอบอาชีพส่วนตัวของพี่-น้อง (S_OCC)	0.002	0.063
ความชอบอาชีพส่วนตัว (PREFER)	0.766	0.357
ความพร้อมในด้านเงินทุน (CAPITAL)	2.071	0.586
จำนวนครั้งที่เปลี่ยนอาชีพ (CHANGE)	0.478	0.374
เป้าหมายในการประกอบอาชีพ (GOAL)	-0.051	-0.023
คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ (CHAR)	0.005	0.002
ค่าคงที่ (Constant)	-4.658	

หากพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์มาตรฐาน จะสังเกตเห็นว่า การประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์มีความสัมพันธ์เชิงลบกับเกรดเฉลี่ย ระดับการ

ศึกษาโดยเฉลี่ยของบิดามารดา และเป้าหมายในการประกอบอาชีพเพื่อควมร่ำรวย ส่วนตัวแปรอิสระอื่น ๆ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตสาขาสังคม

ศาสตร์ นอกจากนี้ ยังพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพส่วนตัวมากที่สุด ได้แก่ ตัวแปรความพร้อมในการลงทุน รองลงมาได้แก่ ตัวแปรอายุเมื่อเริ่มประกอบอาชีพจำนวนครั้งที่เปลี่ยนอาชีพ ความชอบอาชีพส่วนตัว การเป็นบุตรคนแรกของครอบครัว เพศ เกรดเฉลี่ย สัดส่วนการประกอบอาชีพของพี่-น้อง การศึกษาโดยเฉลี่ยของพี่-น้อง การประกอบอาชีพส่วนตัวของบิดา เป้าหมายในการประกอบอาชีพ การศึกษาโดยเฉลี่ยของบิดามารดา เชื้อชาติ และ คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ ตามลำดับ สมการจำแนกประเภทที่ได้นี้สามารถจำแนกกลุ่มอาชีพส่วนตัวได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าสถิติ

Canonical Correlation เท่ากับ 0.692 แสดงว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์มีความสัมพันธ์กับสมการนี้มากพอสมควร นั้นแสดงว่า สมการจำแนกประเภทที่ประกอบด้วยตัวแปรจำแนก 14 ตัวแปรดังกล่าวสามารถใช้คาดคะเนการเป็นสมาชิกกลุ่มได้มากพอสมควร และเมื่อนำสมการจำแนกประเภทที่ได้นี้ไปคาดคะเนการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ พบว่า สมการจำแนกประเภทนี้สามารถคาดคะเนการเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพได้ถูกต้องร้อยละ 87.8 ของตัวอย่างทั้งหมด โดยสามารถคาดคะเนการเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพส่วนตัวและอาชีพอื่น ๆ ได้ถูกต้องร้อยละ 81.1 และ 90.6 ตามลำดับ ดังได้แสดงไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการคาดคะเนโดยใช้สมการจำแนกประเภท

	ค่าทำนาย		รวม
	กลุ่มอาชีพส่วนตัว	กลุ่มอาชีพอื่น	
ค่าจริง	กลุ่มอาชีพส่วนตัว	77 (81.1%)	18 (18.9%)
	กลุ่มอาชีพอื่น	22 (9.4%)	211 (90.6%)
			95 (100.0%)
			233 (100.0%)

หมายเหตุ : ร้อยละของข้อมูลทั้งหมดที่ทำนายถูกต้อง = 87.8

10: ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบที่ได้ ผู้วิจัยได้ข้อเสนอนี้สำหรับเป็นแนวทางในการส่งเสริมการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ ดังนี้

10.1 แนวทางหนึ่งที่จะบรรเทาปัญหาการว่างงานของบัณฑิตใหม่ก็คือ ควรเร่งสนับสนุนส่งเสริมให้บัณฑิตใหม่ที่ทำงานไม่ได้หันไปประกอบอาชีพส่วนตัว เพราะการประกอบอาชีพส่วนตัวนอกจากจะเป็นการบรรเทาปัญหาการว่างงานแล้วยังเป็นการสร้างงานให้กับผู้อื่นอีกด้วย แต่จากสถิติอัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตใหม่สาขาสังคมศาสตร์ พบว่าไม่ว่าสภาวะเศรษฐกิจจะเป็นเช่นใด อัตราการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ก็ค่อนข้างคงที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก ดังนั้นจึงควรที่จะได้มีการทบทวนบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการส่งเสริมการประกอบอาชีพส่วนตัวและหาข้อสรุปเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

10.2 แนวทางในการส่งเสริมการประกอบอาชีพส่วนตัวของบัณฑิต ควรเน้นที่กลุ่มเป้าหมายโดยตรงคือ นักศึกษาที่ต้องการประกอบอาชีพส่วนตัว โดยการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ ทักษะ และแนะแนวทางอาชีพที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการริเริ่มและดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งถ่ายทอดประสบการณ์ของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ และส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกงานในสถานประกอบการเพื่อเป็นการเตรียมบัณฑิตเข้าสู่อาชีพส่วนตัวด้วยความมั่นใจมากขึ้น ทั้งนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้สถาบันการศึกษาควรมีการปลูกฝังคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการให้กับนักศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการฝึกอบรมนิสิตนักศึกษาให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการประกอบอาชีพส่วนตัวถึงขั้นที่ปรารถนาจะเริ่มสร้างงานหรือตั้งกิจการขึ้นเอง

10.3 สถาบันการศึกษาควรจะต้องพิจารณาสร้างหรือปรับปรุงหลักสูตรสำหรับการเตรียมตัวเป็นผู้ประกอบการ กำหนดวิชาเลือก

ให้นักศึกษาได้ปูพื้นฐานความรู้และทักษะที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพส่วนตัวได้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการช่วยให้บัณฑิตสามารถนำความรู้ที่ได้จากปริญาตรีไปประยุกต์ใช้ในการสร้างงานด้วยตนเอง และดำรงธุรกิจได้อย่างประสบความสำเร็จด้วยสติปัญญาความรู้ความสามารถ

10.4 รัฐควรจะต้องหาทางช่วยเหลือโดยการหาแหล่งทุนเพื่อให้บัณฑิตกู้ยืมเงินไปใช้ในการลงทุน และมีช่วงระยะเวลาปลอดดอกเบี้ย หรือให้กู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อจูงใจและเป็นการให้โอกาสแก่บัณฑิตที่มีศักยภาพที่จะประกอบอาชีพส่วนตัวสามารถที่จะเริ่มกิจการด้วยตนเอง

11. เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539).
- [2] ทบวงมหาวิทยาลัย. 2518-2539. ภาวะการทำงานทำของบัณฑิตรุ่นปีการศึกษา 2517-2538. กรุงเทพมหานคร.
- [3] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2535. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2539). กทม. : หจก. โรงพิมพ์ยูไนเต็ปรัดักชัน.
- [4] Tolbert, E.L. 1974. *Counseling for career development*. Boston : Hought on Mifflin.
- [5] Ginzberg, E., Ginsberg, S.W., Axelrad, S., & Herma, J.L. 1951. *Occupational choice : An approach to a general theory*. New York : Columbia University Press.
- [6] Williamson, E.G. 1965. *Vocational counseling*. New York : McGraw-Hill.
- [7] Rettenmaier, A. J. 1994. Self-employment in the labor market." *Dissertation abstracts international*. 56(August) : 658-A
- [8] Salazar, J.M. 1987. "Entrepreneurship and the Business school in the Philippines" *Small industry bulletin for Asia and Pacific*. No.22 New York : United Nation.
- [9] Jone-Dube, E. 1984. "Indigenous and non-indigenous entrepreneurs in Botswana : historical, cultural and educational factors in their emergence. " *Dissertationabstracts international*. 45 (October) : 1610-A
- [10] William, H. 1980. "Entrepreneurship, social mobility, and modernization: A study of small industrialists in Barods, India. " *Dissertation abstracts international*. 41 (September) :1221-A.
- [11] Sen, D. 1980. "Education planning for generating self employment : on aspect of manpower planning." *Dissertation abstracts international*. 40 May) : 5698A-5699A.
- [12] Larsson, E, J. 1980. *Skill acquisition by the self-employed : A case study of small scale entrepreneurs in Bangkok*. Islamabad : KLO, Asian regional skill development program.
- [13] เฉลียว บุรีภักดี และคณะ. 2529. "แนวโน้มการทำงานของเยาวชนไทย : สรุปผลการวิจัยเชิงสำรวจทั่วประเทศ พ.ศ. 2526". *โครงการศึกษาเกี่ยวกับการทำงานของเยาวชนใน และนอกระบบโรงเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 2) ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งชาติ, ทบวงมหาวิทยาลัย.
- [14] นัยเนตร องค์เนกพันธ์. 2535. "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระของนักศึกษาปีที่ 4 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์" *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*
- [15] ยุพิน องคานนท์. 2533. "ทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่มีต่อการประกอบอาชีพอิสระ". *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร*
- [16] Wood, D. P. 1995. "Entrepreneurship education : Beliefs and experiences of North Dakota vocational secondary school teachers." *Dissertation abstracts international*. 56(April) : 3823-A

- [17] ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2527-2541. รายงาน
เศรษฐกิจและการเงิน ปี พ.ศ. 2527-2540. กทม.

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศูนย์รังสิต 564-5575 ถึง 82 โทรสาร 564-5574

ท่าพระจันทร์ 224-1350 โทรสาร 224-7358

ผู้พิมพ์/ผู้โฆษณา นายธีรพงศ์ ประดิษฐ์กุล

พ.ศ. 2543